
José Kooijman (samensteller)

Gids voor historisch beeld- en geluidsmateriaal

Amsterdam, NAA / Stichting IISG, 1999, 511 p., ISBN 9068611844

Het begon in 1988 met de 'Gids van Pim' (Pim Slot), in 1994 kregen we de 'Gids van Mieke' (Mieke Lauwers) en sinds enkele maanden beschikken we over de 'Gids van José'. De 'Gids' is de *Gids voor Historisch Beeld- en Geluidsmateriaal*. In 1999 verscheen van deze onmisbare bron voor de mediahistoricus de derde, volledig bijgewerkte en door José Kooijman samengestelde editie. 'Bijgewerkt' wil in dit geval verschillende dingen zeggen. Het aantal beschreven audiovisuele collecties is uitgebreid

van 393 naar 563. Dit is een respectabele toename, die op zichzelf al een afdoende bevestigend antwoord geeft op de met Nederlandse zuinigheid gestelde vraag: 'Als je de *Gids* uit 1994 hebt, is het dan echt nodig om ook die nieuwe editie aan te schaffen?' Daarnaast zijn de gegevens over die collecties en de behorende instellingen up-to-date gebracht. Het belang van dat laatste kan nauwelijks overschat worden. In 1997 werd immers het Nederlands Audiovisueel Archief gevormd. E-mail

en internet hebben een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. En, niet onbelangrijk, alle instellingen zijn na de tweede *Gids* omgenummerd. Tot slot kan de gebruiker in de nieuwste editie van de *Gids* meteen zien op welke manieren in het geautomatiseerde zoekstelsel van een instelling gezocht kan worden (op titel, op onderwerp, op maker, op productiedatum, via tekstsearch) en wordt vermeld of een collectie geheel of gedeeltelijk is geconserveerd.

Veranderd ten opzichte van de vorige editie is ook de presentatie van de per instelling vermelde gegevens. Zo is de onderverdeling van de collecties uitgebreid met vijf apart benoemde categorieën: van opleidingsinstellingen, van distributeurs en producenten, van amateurfilmclubs, van historische verenigingen en particuliere collecties. De nummering van de categorieën en collecties is aangepast, waardoor de gebruiker bij het willekeurig openslaan en snel doorbladeren van de *Gids* makkelijker ziet 'waar hij precies zit', terwijl een nieuwe, strakkere opmaak van de per collectie vermelde informatie het zoeken eveneens vergemakkelijkt. Om het zoekgemak helemaal compleet te maken, vinden we op de laatste pagina's van de nieuwe *Gids* nog een uitgebreid instellingenregister en een trefwoordenregister.

Vooraf aan de *Gids* gaan onder meer vier artikelen. Het eerste is van Annemarie Vollebregt. Zij interviewde de beheerders van vijf uiteenlopende archieven en instellingen met een audiovisuele collectie. Aan bod komen de acquisitie en selectie van audiovisueel materiaal, en het beheer, de ontsluiting en de beschikbaarstelling ervan. Hierbij blijkt dat vooral op de drie laatstgenoemde terreinen het leven van zowel beheerders als gebruikers van audiovisuele bronnen in de komende jaren stukken aangenamer kan worden dankzij digitalisering en internettoepassingen. Immers, gedigitaliseerd beeld en geluid staat op veel compactere en veel minder kwetsbare dragers dan de oude filmrollen en tapes, het is via netwerktechniek met enorme snelheden wereldwijd te

distribueren en het kan in veel gevallen door technische manipulatie zelfs een betere kwaliteit krijgen dan het analoge origineel. Het probleem is alleen dat de techniek niet de enige factor is die op het audiovisuele archieffront het tempo der vooruitgang dicteert. Een lastiger factor is de rechtenproblematiek, die vanuit het gebruikersperspectief, en zeker waar het belangrijke collecties als die van het NAA en het NFM betreft, nog tijden lang als een forse rem op de vooruitgang kan blijven werken. Maar dat terzijde.

Het tweede artikel in de nieuwe *Gids* is van José Kooijman en geeft de lezer een indruk van de wijze waarop redacteur-producer Louky Strasser Nederlandse en buitenlandse televisiearchieven gebruikt om beeldresearch te doen voor diverse tv-programma's. Zo'n zelfde functie heeft ook het derde, door Bert Hogenkamp en José Kooijman geschreven artikel, over radiomaker: Marijke van der Meer, die voor de Engelse afdeling van Radio Nederland Wereldomroep veel radiodocumentaires over historisch onderwerpen samenstelde. De laatste bijdrage aan de artikelenreeks is van Edward Schenk en draagt de titel 'Middelbaar onderwijs in beweging'. Schenk licht er de ervaringen in toe die hij als docent geschiedenis en staatsinrichting in het middelbaar onderwijs opdeed met het gebruik van audiovisueel materiaal in de klas. Het opnemen van dit artikel in de nieuwe editie van de *Gids* hangt ongetwijfeld samen met de invoering van het Studiehuis in de bovenbouw van havo en vwo, een operatie die onder meer met zich meebrengt dat in het middelbaar onderwijs veel meer aandacht besteed wordt aan audiovisuele media (niet alleen bij het vak geschiedenis overigens, maar met name in het kader van het nieuwe vak Culturele en Kunstzinnige Vorming). Om dat op een optimale manier te laten verlopen, zullen de verschillende betrokken partijen – inclusief de audiovisuele archieven – volgens Schenk een stuk nauwer met elkaar moeten gaan samenwerken dan momenteel het geval is. Hij pleit in dit verband voor de vorming van een platform dat de her

---

en der beschikbare kennis met betrekking tot de beschikbaarstelling en het gebruik van audiovisueel materiaal in het onderwijs verzamelt en distribueert. Zo'n platform is op dit moment overigens in de maak: het Platform Mediaeducatie.

Maar zelfs als dat er eenmaal is en perfect functioneert, dan nog zal de nieuwste editie van de *Gids voor Historisch Beeld- en Geluidsmateriaal* voor menig audiovisueel bevoegen geschiedenisleraar, student, onderzoeker en programmamaker een welkome vraagbaak blijven.

André van der Velden